
**Stanowisko Towarzystwa Obrótu Energią (TOE) do Komunikatu Komisji do
Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
i Komitetu Regionów: „Stworzenie nowego ładu dla odbiorców energii”
(COM(2015) 339 wersja ostateczna)**

Przedmiotem komunikatu jest określenie głównych kierunków zmian dla detalicznych rynków energii zwiększających aktywność konsumentów (rozumianym jako gospodarstwa domowe, SME i przemysł) na tych rynkach. Strategia wskazana przez KE ma na celu umożliwienie wszystkim konsumentom swobodne uczestnictwo w transformacji energetyki europejskiej, skutecznie kontrolować własne zużycia energii oraz obniżenie rachunków. Strategia ta ma się opierać na trzech filarach: 1) wzmocnienie pozycji konsumenta jako uczestnika rynku; 2) urzeczywistnienie koncepcji inteligentnych domów i sieci (smart homes and networks); 3) zarządzanie danymi i ich ochrona.

Wzmocnienie pozycji konsumentów ma się dokonać poprzez skupienie się na efektywności energetycznej, „zrozumiałych” rachunkach (Komisja planuje nowe podejście do zwiększenia ich czytelności i porównywalności) i otrzymywaniu informacji o zużyciu w czasie zbliżonym do rzeczywistego. Dokument rozważa możliwość wystąpienia konsumenta o instalację licznika inteligentnego w sytuacji jeżeli nie jest planowana instalacja wszystkich liczników tego typu w jego okolicy. Co więcej, proces zmiany sprzedawcy powinien być łatwiejszy poprzez większą porównywalność ofert (np. poprzez przejrzystość i wiarygodność narzędzi porównujących ceny lub minimalne standardy kluczowych informacji, które mogą się pojawiać w reklamach i na rachunkach). Proces zmiany nie powinien być ograniczany przez jakiegokolwiek opłaty i powinien być szybki.

Komisja chce dokonać stopniowej likwidacji regulacji cen poniżej kosztów. Konsumentom powinni być wynagradzani poprzez sygnały cenowe za elastyczne zużywanie energii np. poprzez wprowadzenie taryf dynamicznych. Konsumentom dodatkowo powinni mieć możliwość uczestniczenia w rynku poprzez zaufanych i solidnych pośredników (agregatorów, brokerów etc.), którzy powinni mieć uczciwy / sprawiedliwy dostęp do rynku oraz do danych o zużyciu i powinni podlegać tym samym zasadom nadzoru co sprzedawcy.

Komisja uważa, że odpowiedzialność w zakresie adresowania kwestii ubóstwa energetycznego znajduje się po stronie krajów członkowskich i jest częścią szeroko rozumianego bezpieczeństwa socjalnego.

Część dotycząca urzeczywistnienia koncepcji inteligentnych domów i sieci (smart homes and networks) skupia się na technicznej interoperacyjności poprzez stworzenie standardów oraz schematów wynagradzania OSD zachęcających je do większego angażowania się w rozwijanie innowacyjnych rozwiązań sieciowych.

Jeżeli chodzi o zarządzanie i ochronę danych, sektor energetyczny jest proszony do przewodzenia ochronie bezpieczeństwa danych, a także ich prywatności dla wszystkich konsumentów.

Zużycie i dane pomiarowe powinny pozostać pod kontrolą konsumentów. Dostęp do danych powinien być skuteczny i prosty przy zachowaniu odpowiednich środków bezpieczeństwa braku wglądu osobom i podmiotom nieupoważnionym.

Oszczędność pieniędzy i energii dzięki lepszej wymianie informacji

Zgadzamy się, że w sytuacji szybko zmieniającego się rynku energii z coraz bardziej aktywnymi odbiorcami, informacja jest kluczowym elementem. Rosnąca cyfryzacja pomaga sprzedawcom dostarczać, a odbiorcom / konsumentom otrzymywać / pozyskiwać informacje, których potrzebują w celu podjęcia właściwych decyzji.

Obawiamy się, że nazbyt konkretne i szczegółowe propozycje w komunikacji są kładzione na "ochronę odbiorców / konsumentów" kosztem konkurencji na rynku detalicznym. Podczas gdy w niektórych krajach członkowskich konsumenci wciąż wymagają ochrony przed nieuczciwymi praktykami handlowymi, środki dla wzmocnienia i ochrony konsumentów nie powinny ograniczać konkurencji na rynku detalicznym.

Już dziś rachunki za energię są wysoce wystandaryzowane z mnóstwem obowiązkowych informacji wynikających z przepisów prawa, chroniących sprzedawców przed dopasowywaniem informacji do indywidualnych potrzeb odbiorców, a przez to różnicujących ich pod tym kątem. Dodawanie większej ilości informacji na rachunku nie wykreuje żadnej wartości dodanej. Oczywiście, jeżeli jakiś indywidualny konsument będzie oczekiwał takich informacji, będziemy go w tym wspierać np. poprzez umożliwienie bezpośredniego „kontaktu” z licznikiem.

Ponadto, o ile w przypadku odbiorców będących przedsiębiorcami w szczególności o charakterze przemysłowym, dostęp do danych w czasie rzeczywistym w celu sterowania własnym zapotrzebowaniem wydaje się być efektywnym i opłacalnym działaniem, to dostęp do danych o zużyciu energii w czasie rzeczywistym i płynące z tego tytułu korzyści dla gospodarstwa domowego wydają się być nieco na wyrost, choćby z uwagi wysoki koszt inteligentnego licznika i systemu wymiany informacji w stosunku do zużycia energii i spodziewanych oszczędności.

Propozycja Komisji w zakresie oszczędności pieniędzy powinna uwzględnić zasadniczy problem jakim jest rosnący udział podatków i efektów polityki wsparcia / systemów wsparcia poszczególnych rządów, które są nakładane na konsumentów. Kraje członkowskie i Unia Europejska powinny razem wypracować model „uwalniający” rachunki z części / elementów niezwiązanych bezpośrednio z energią i powodujących, że energia elektryczna jest droższa w porównaniu do innych źródeł energetycznych, kreując jedną z głównych przeszkód w udanej transformacji energetycznej.

Należy wskazać, że sprzedawcy energii, w miarę rozwoju rynku konkurencyjnego, oferują konsumentom często nie tylko różne nośniki energii (np. energię elektryczną i paliwo gazowe), a także w pakiecie inne towary lub usługi. W konsekwencji faktycznie oferty poszczególnych sprzedawców stają się trudne do porównania. Wprowadzanie metodami regulacyjnymi ograniczeń w tym zakresie zdecydowanie nie będzie służyło rozwojowi konkurencji. Uważamy, że należy dążyć w przeciwnym kierunku – dużej swobody tworzenia ofert przez sprzedawców, tak jak ma to miejsce na innych rynkach, zgodnych z oczekiwaniami klientów.

Zmiana sprzedawcy – korzystna dzięki większej porównywalności

W pełni i zdecydowanie popieramy KE w próbie całkowitej likwidacji / wycofania się z regulacji cen w tych krajach, w których to ma miejsce. Dla krajów w pełni zliberalizowanych, należy unikać kroków zmierzających w kierunku ponownego przywrócenia regulacji cen podobnie jak jakichkolwiek interwencji regulatorów, które będą chroniły rynek przed efektywnym funkcjonowaniem. Ceny energii winny być kształtowane wyłącznie w oparciu o zasady

rynkowe. Spowoduje to szereg korzyści dla wszystkich uczestników rynku. Eliminacja subsydiowania grup klientów objętych zatwierdzanymi taryfami (co do zasady socjalnymi) umożliwi wysyłanie właściwych komunikatów dotyczących kształtowania cen energii dla poszczególnych segmentów klientów.

Popieramy zasadę, że proces zmiany sprzedawcy powinien się odbywać bez żadnych opłat, natomiast umowy zawierane na czas określony jak najbardziej powinny być honorowane (łącznie z opłatami z nich wynikającymi). Jesteśmy zdecydowanie przeciwko rozwiązaniu, w którym całe ryzyko związane ze zmianą sprzedawcy i wcześniejszym rozwiązaniem umowy zawartej na czas określony ma być ponoszone przez sprzedawców. Konsument decydujący się na zmianę sprzedawcy musi działać świadomie i dokonać wyboru na podstawie rzetelnych informacji o cechach i cenach oferowanego towaru, a równocześnie musi być świadomy swoich praw i powinien mieć wiedzę o procedurach dochodzenia swoich praw.

Zbudowanie narzędzia pozwalającego na porównywanie cyt. : „...obecnej umowy na tle wszystkich innych ofert dostępnych na rynku.” jest możliwe wyłącznie w odniesieniu ofert najprostszyc, nie zawierających innych nośników energii albo dodatkowych towarów lub usług. Takim najprostszym produktem jest, co do zasady, taryfa lub cennik danego sprzedawcy. Jednakże w przypadku całkowitego zwolnienia sprzedawców z obowiązku zatwierdzania taryf przez krajowego regulatora, każdy sprzedawca będzie mógł zmieniać taryfę w momencie, gdy uzna, że zaszyły przesłanki do jej zmiany. W takim przypadku oferta wskazana przez „porównywarkę ofert” jako najbardziej opłacalna w dniu dokonywania wyboru może okazać się niekorzystna po zmianie taryfy lub cennika przez wybranego sprzedawcę.

Z zadowoleniem przyjmujemy fakt, że Komisja nie domaga się dalszego skracania czasu zmiany sprzedawcy. Z naszego punktu widzenia wartość dodana z tego tytułu nie uzasadnia dodatkowych kosztów implementacji. Dodatkowo z badań konsumentów i ich doświadczeń wynika, że bardziej zależy im na jakości procesu niż na jego czasie.

Elastyczność zużycia poprzez reagowanie na popyt

Reagowanie na popyt nie powinno być mechanizmem uprzywilejowanym poprzez bardziej korzystne zasady w dostępie lub subsydia / wsparcie w stosunku do pozostałych opcji mających na celu wzrost elastyczności zużycia.

Jednym z głównych powodów, dla których ten mechanizm się nie rozwinął w wielu krajach są strukturalnie niskie ceny hurtowe połączone z wysokimi podatkami i narzutami które ograniczają jego ekonomiczną wartość i znacząco ograniczają ilość pozytywnych business casów.

Komisja ma rację podkreślając potrzebę kreowania właściwych zachęt dla OSD w celu angażowania się w innowacyjne i efektywne kosztowo rozwiązania sieciowe.

Redukcja rachunków za energię poprzez jej samodzielne wytwarzanie i zużywanie na własne potrzeby

Dostrzegamy pozytywną rolę w samodzielnym wytwarzaniu energii przez konsumentów i jej zużyciu na własne potrzeby, będącego uzupełnieniem scentralizowanych form produkcji energii elektrycznej. Wzrost ilości źródeł rozproszonych bez wątpienia zmniejszy straty energii związane z jej przesyłaniem i dystrybucją. Z drugiej strony nie spowoduje możliwości likwidacji elementów sieci służących do dostarczania energii w sytuacji niemożliwości pokrycia całości

zapotrzebowania konsumenta z własnego źródła. Istniejące mechanizmy, które bardzo często wyłączają takich wytwórców - konsumentów z ponoszenia kosztów (opłaty sieciowe, podatki, etc), które są wówczas pokrywane (płacone) i kompensowane przez pozostałych konsumentów, którzy bardzo często nie mają fizycznej możliwości wytwarzania energii na własne potrzeby. Wymagane jest więc znalezienie właściwego bilansu, który pogodzi korzyści z takiego wytwarzania z uczciwą dystrybucją kosztów tego systemu.

Zwiększenie udziału konsumentów poprzez pośrednictwo i programy zbiorowe

Popieramy rozwój spółek świadczących usługi energetyczne, agregatorów, brokerów, spółek zarządzających danymi lub innych firm – pośredników, które pomagają konsumentom w lepszym zarządzaniu ich zużyciem i rachunkami. Pośrednicy ci powinni jednak funkcjonować w pełni konkurencyjnym i handlowym otoczeniu. Nie dostrzegamy potrzeby specjalnej roli dla jednostek publicznych w tym zakresie.

Utrzymanie pełnej ochrony konsumentów

Kwestie ochrony odbiorców wrażliwych oraz ubóstwa energetycznego winny zdecydowanie zostać rozwiązane na poziomie prawa krajowego, niezwiązanego bezpośrednio z rynkiem energii, tj. dotyczącego opieki socjalnej i pomocy społecznej.

Nie dostrzegamy wartości dodanej, ani w harmonizowaniu zasad monitorowania ubóstwa energetycznego, ani w rozwijaniu kryteriów minimum identyfikujących wrażliwość konsumenta czy ubóstwo energetyczne.

Najlepszą wartość dodaną w pomaganiu odbiorcom wrażliwym w redukcji ich zużycia można osiągnąć poprzez akcje informacyjne i wsparcie finansowe poprawiające efektywność energetyczną.

Urzeczywistnienie koncepcji inteligentnych domów i sieci

Standardy i interoperacyjność powinny być rozwijane aby wzmocnić reagowanie na popyt (demand response) i łatwość komunikacji in-home. Należy jednak określić sposoby osiągnięcia celu polegającego na udziale konsumentów w nowym rynku detalicznym, nie tworząc przy tym nowych obciążeń. Inteligentne technologie pociągną za sobą konieczność ponoszenia ogromnych nakładów inwestycyjnych i kosztów eksploatacyjnych zarówno przez przedsiębiorstwa energetyczne (OSP i OSD) jak i samych konsumentów.

Szczególny nacisk na zarządzanie danymi i ich ochronę

Zgadza się z Komisją, że należy utrzymać własność danych pomiarowych po stronie konsumentów, a neutralność podmiotów nimi zarządzających jest najważniejsza. Właściwy bilans pomiędzy kwestią regulacji prywatności danych i promowaniem koniecznego rozwoju inteligentnych liczników i domów (smart meters and smart homes) musi być znaleziony.

TOE, Warszawa, 2015.10.08